

Diskutabelt handelsavtal

Afrikas export på USA ökar. Genom frihandelsavtalet AGOA får afrikanska länder tillgång till den amerikanska marknaden. Men det har sitt pris och kritiken är hård.

När USA:s president George W Bush för drygt ett år sedan var på rundresa i Afrika talade han sig varm för AGOA, *African Growth and Opportunity Act*. Avtalet, från början ett initiativ av Clintonadministrationen, signerades i oktober 2000 och syftar till att införa tullfrihet på den amerikanska marknaden för afrikanska produkter.

AGOA innebär nya och generösare villkor för, i dagsläget, 37 av staterna söder om Sahara. I utbyte mot dessa "generösare" villkor ställer USA minimikrav på det enskilda landet när det gäller tullbestämmelser, inriktningen på den ekonomiska politiken och respekt för mänskliga rättigheter.

Senaste landet att komma med i frihandelsavtalet är Angola, som fick "grönt ljus" i december 2003. Samtidigt ströks Centralafrikanska Republiken och Eritrea från listan, för att, som det heter i en artikel från nyhetsbyrån AP, "ha misslyckats med att möta Vita Husets kriterier för att bli behörig".

President Bush har vid flera tillfällen betonat att AGOA utgör ett nytt forum för amerikansk-afrikanska förbindelser, inte bara när det gäller tullfrihet, utan även investeringar och regional integration i Afrika.

Frihandelsavtalet har dock kritiserats, både från tekoproducenter i USA (som får konkurrens) och från underbetalda arbetare i Afrika (vars fackliga organisering hotas).

Enligt Bertil Odén på Sida har AGOA inneburit att USA ökat sin import från Afrika söder om Sahara. Importen domineras av olja från Nigeria och Gabon. Sydafrika är det tredje stora importörlandet.

I Lesotho, Malawi, Mauritius, Swaziland och Namibia är det främst textilindustrin som dragit fördel av avtalet. Textilfabrikerna är ofta ägda av asiatiska företag och etablerade där för att kringgå internationella textilimportbegränsningar. Sådana fabriker ger sysselsättning i värdländerna, men inte nödvändigtvis vinster och skatteintäkter, säger Bertil Odén.

Många afrikanska regeringar ser inget alternativ till AGOA, menar han. För dem är arbetstillfällena, även risiga sådana, bättre än arbetslöshet.

Hur stor är då den afrikanska exporten till USA? Under 2001 importerade USA tullfria varor från AGOA-länderna till ett värde av 7,6 miljarder US-dollar, år 2003 hade

I flera afrikanska länder är det främst textilindustrin som dragit fördel av AGOA-avtalet. Det kritiseras dock både av tekoproducenter i USA och från underbetalda arbetare i Afrika.

FOTO: AFRIKABILD

siffran ökat till 20,2 miljarder US-dollar.

Botswana är ett av de länder som har ökat sin export till USA vilket lett till produktionsökningar för textilindustrin. Landet har även fått möjlighet att importera råmaterial från tredje land för att kunna öka sin produktion och kunna fylla sin tilldelade kvot på den amerikanska marknaden.

Hård kritik av AGOA

En som är kritisk till AGOA och dess konsekvenser för Afrika är Dot Keet, som arbetar på *Alternative Information and Development Center* i Kapstaden, Sydafrika. Hon menar att Afrika just nu är omringat av olika maktcentra, där USA med sitt AGOA utgör ett av de starkaste. Både USA, EU, Världshandelsorganisationen WTO, Internationella Valutafonden IMF och Världsbanken kräver på olika sätt att Afrika ska öppna sina marknader, att de ska visa upp ett likformigt politiskt styre, samt att de ska presentera fattigdomsbekämpningsprogram – i utbyte mot villkorade finansiella lån och förmånligare handelsvillkor.

Dot Keet beskriver AGOA som ett ensidigt unilateralt avtal där det enkla budskapet är "no aid, just trade", inget bistånd, endast handel.

Hon menar att det Afrikas folk kräver är mänskliga rättigheter, men att IMF och Världsbanken talar om humankapital. De rika medlemsländerna i internationella politiska sammanslutningar kräver att de högt skuldsatta länderna i Syd ska bevisa ett gott styrelseskick, good governance, för västdemokratierna men inte för befolkningen. Och för Väst betyder good governance fria val, strukturanpassning till marknadsekonomi och frihandel.

I juni 2004 röstade det amerikanska representanthuset för en förlängning av AGOA. Avtalet gäller nu i ytterligare tio år, till 2015.

Enligt Jabu Ngcobo, före detta regionsekreterare för *International Textile, Garment and Leather Workers Federation* är det viktigt att AGOA fortsätter, men han påpekar samtidigt att det finns mycket kvar att göra. AGOA innebär endast små förbättringar för dem som arbetar inom de industrier som berörs, menar han.

Utländska investeringar för med sig en antifacklig kultur, som i sin tur gör vissa regeringar rädda för att upprätthålla den nationella arbetsrättslagstiftningen.

EMMA HERNBERG

Luanda

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalkariviet.se.